

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 21 november 2017

Mål nr

T 5435-16

PARTER

Klagande

Intercontainer (Scandinavia) Aktiebolags konkursbo, 556460-6910

c/o Advokatfirman Delphi

Östra Hamngatan 29

411 10 Göteborg

Ombud: Advokaterna RK och ES

Motpart

Swemaint Aktiebolag, 556026-2544

Utbyvägen 151

415 07 Göteborg

Ombud: Bolagsjurist AP

SAKEN

Återvinning i konkurs

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2016-10-21 i mål T 2528-15

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att Swemaint Aktiebolag inte vid någon av de i målet aktuella betalningarna borde ha känt till Intercontainer (Scandinavia) Aktiebolags insolvens.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd i målet i övrigt. Hovrättens domslut står därmed fast.

Intercontainer (Scandinavia) Aktiebolags konkursbo ska ersätta Swemaint Aktiebolag för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 235 000 kr, avseende ombudsarvode, och ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Intercontainers konkursbo har yrkat att Högsta domstolen ska bifalla konkursboets talan, befria konkursboet från skyldigheten att ersätta Swemaint för rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt förplikta Swemaint att ersätta konkursboet för rättegångskostnader i dessa instanser.

Swemaint har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 4.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Intercontainer bedrev verksamhet som operatör för containertransporter på järnväg. Verksamheten omfattade förhyrda, egna och leasade järnvägs-vagnar samt inhyrda lok och dragkraft. Swemaint levererade tjänster till Intercontainer i form av service, underhåll och reparationer av godsvagnarna.
2. Intercontainer försattes i konkurs den 4 februari 2013 efter egen ansökan. Konkursboet begärde återvinning enligt 4 kap. 5 § konkurslagen av vissa betalningar som hade gjorts till Swemaint. Betalningarna, som avsåg 15 olika fakturor och sammanlagt uppgick till knappt 1 miljon kr, hade skett vid fem olika tillfällen under perioden den 11 december 2012 – den 28 januari 2013. Under samma period utförde Swemaint tjänster för knappt 7 000 kr. Återvinningstalan avsåg nettobeloppet.
3. Tingsrätten ogillade konkursboets talan med hänvisning till att det inte var visat att Swemaint vid tidpunkten för betalningarna kände till eller borde ha känt till Intercontainers insolvens. Hovrätten har fastställt tingsrättens domslut.

Målet i Högsta domstolen

4. Med utgångspunkt i hovrättens bedömning, att Intercontainer var på obestånd när betalningarna genomfördes och att det inte är visat att Swemaint då kände till detta, har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i frågan om Swemaint – vid någon av betalningarna – borde ha känt till Intercontainers insolvens. Högsta domstolen har förklarat frågan om prövningstillstånd rörande målet i övrigt vilande.

5. Högsta domstolen har alltså att utgå från att Intercontainer var insolvent vid de aktuella betalningarna men att Swemaint rent faktiskt inte kände till det. Frågan är därmed om Swemaint borde ha känt till gäldenärens insolvens så som förutsätts för återvinning enligt 4 kap. 5 § första stycket konkurslagen. Det väcker i sin tur den principiella frågan om en medkontrahent har någon undersökningsplikt beträffande gäldenärens solvens.

Allmänt om den subjektiva återvinningsregeln

6. I 4 kap. 5 § första stycket konkurslagen finns en generell återvinningsregel som kan användas även om en rättshandling också skulle falla under någon annan av de materiella återvinningsreglerna i 6–13 §§. Regeln – den enda som innehåller ett subjektivt rekvisit – fick sin nuvarande utformning huvudsakligen genom 1975 års konkurslagstiftning efter ett nordiskt samarbete.

7. Det subjektiva rekvisitet är formulerat på så sätt att gäldenärens rättshandling kan återvinnas, om medkontrahenten kände till eller borde ha känt till gäldenärens insolvens. Medkontrahenten behöver således inte rent faktiskt ha känt till insolvensen; det är tillräckligt att han eller hon vid den relevanta tidpunkten borde ha känt till både att gäldenären inte kan betala sina skulder allteftersom de förfaller och att det finns en beaktansvärd risk för att gäldenären inte inom en godtagbar tid kan förväntas få en så förbättrad ekonomi att han eller hon rätteligen kommer att kunna betala sina skulder (jfr NJA 2003 s. 37 och NJA 2013 s. 822).

8. Det subjektiva rekvisitet motsvarar det allmänna ondrosrekvisit som finns inom förmögenhetsrätten, vilket i princip medför att medkontrahenten anses vara i ond tro om han eller hon till följd av oaktsamhet inte insett förhållandena. Det ställs alltså ett krav på aktsamhet för att rättshandlingen ska godtas.

9. Aktsamhetsbedömningen innefattar en avvägning mellan de intressen som ligger bakom återvinningsreglerna. Ytterst präglas reglerna av borgenärs-skyddets funktion, nämligen att hindra en kapplöpning mellan borgenärerna vid en konkurs och att göra dem mer jämspelta. Mot detta står omsättningens intresse. Lojala transaktioner ska inte försvåras och gäldenärens ekonomiska situation ska inte förvärras i onödan. Vilken inverkan aktsamhetsbedömningen har i förhållande till omsättningens intresse är svårt att ange generellt och måste delvis kopplas till omständigheterna i det enskilda fallet.

Det kan i vissa fall finnas en undersökningsplikt

10. En undersökningsplikt vid återvinning i konkurs aktualiseras i första hand beträffande gäldenärens insolvens. Det är i allmänhet den ekonomiska situationen som styr gäldenärens handlande i tiden före konkursen och som medkontrahenten har möjlighet att bedöma. Ett fungerande borgenärsskydd måste anses förutsätta att medkontrahenten är aktsam och att det i vissa situationer kan innefatta i vart fall vissa undersökningsåtgärder som tar sikte på gäldenärens ekonomiska förhållanden. I linje med vad som har sagts i det föregående (se p. 9) måste undersökningsplikten emellertid ställas i relation till den allmänna omsättningens intressen. För att uppnå en lämplig avvägning får medkontrahenten därför anses ha en undersökningsplikt i fall där omständigheterna är ägnade att hos medkontrahenter väcka misstankar om att gäldenären är insolvent. (Jfr Gertrud Lennander, Återvinning i konkurs, 4 uppl. 2013, s. 159, Hans Renman, Återvinning enligt 4 kap. konkurslagen, 2 uppl. 2013, s. 144 samt Eugèn Palmér och Peter Savin, Konkurslagen. En kommentar, Supplement 33 mars 2017, s. 4:41.)

11. De omständigheter som är ägnade att väcka misstankar hos medkontrahenten kan vara av skilda slag, exempelvis att gäldenären föreslår betalning med osedvanliga betalningsmedel eller till ovanligt förmånliga villkor för en borgenär. En annan omständighet kan vara att borgenären sedan tidigare känner till att gäldenären har betalningsproblem eller att det finns sådana

rykten med viss utbredning. Vidare kan det ställas strängare krav på aktsamheten hos en borgenär som är gäldenärens mångåriga bankförbindelse, huvudleverantör eller liknande.

12. Det finns också omständigheter som är ägnade att ge intrycket att allt är i sin ordning beträffande gäldenärens ekonomi. Så kan vara fallet om borgenären får kännedom om lugnande uppgifter. Vidare kan ett rykte om gäldenärens svåra ekonomiska situation ha florerat så länge att det med fog kan anses överspelat. Därutöver kan särskilda förhållanden i en viss bransch vara av betydelse. (Jfr särskilt Lennander, a.a., s. 159 ff. med ytterligare hänvisningar till juridisk litteratur och rättspraxis också från andra nordiska länder.)

13. Mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet får det alltså avgöras om det föreligger en undersökningsplikt. Om så är fallet och en undersökning skulle ha visat att gäldenären var insolvent, kan det anses oaktsamt av medkontrahenten att inte ha reagerat. Medkontrahenten borde då ha känt till gäldenärens insolvens och får därmed anses vara i ond tro.

Swemaint borde ha känt till att Intercontainer inte kunde betala sina skulder allteftersom de förföll

14. Uppdragen från Intercontainer var i början av affärsförhållandet relativt få. Under år 2012 ökade antalet uppdrag på grund av att Intercontainer förvärvade ytterligare vagnar för en, såvitt framkommit, lönsam affärsdel, den s.k. Sundsvallslinjen. Swemaint fakturerade under år 2012 Intercontainer löpande för utfört arbete. Intercontainer hade hela år 2012 varit försenat med att betala fakturor. Under hösten blev Intercontainer allt senare med betalningarna. Det uppkom därför en avsevärd skuld på förfallna fakturor.

15. Swemaint lät den 11 december 2012 stoppa fortsatta arbeten på kredit för Intercontainer på grund av de obetalda fakturorna som då uppgick till drygt 500 000 kr.

16. Marknadskoordinatören på Swemaint hade samma dag mejlkontakt med ekonomichefen på Intercontainer angående de obetalda fakturorna och det arbetsstopp som Swemaint infört. Ekonomichefen förklarade då att Intercontainer hade det ”lite tajt likviditetsmässigt just nu” men att Intercontainer hade betalat vissa av fakturorna.

17. Den dagen inhämtade Swemaint också en kreditupplysning avseende Intercontainer. Enligt denna ansågs Intercontainer tillhöra riskklass 1, dvs. den högsta riskklassen. Riskprognosen, dvs. sannolikheten för obestånd inom 12 månader, bedömdes till 10,9 procent. I de kreditbedömningar från åren 2010 och 2011 som redovisas i kreditupplysningen varierade riskklassen mellan 1–3 och riskprognosen mellan 1,63–23,5 procent.

18. Vidare hade marknadschefen på Swemaint vid ett par tillfällen i december 2012 kontakt med verkställande direktören på Intercontainer. Vid dessa kontakter, som skedde bl.a. vid en jullunch den 13 december, garanterade den verkställande direktören att utestående fakturor skulle betalas. Vissa fakturor hade då redan betalats och senare betalades resterande fakturor.

19. Swemaint borde alltså ha känt till att Intercontainer inte kunde betala sina skulder allteftersom de förföll.

Swemaint borde inte ha känt till att Intercontainers oförmåga att kunna rätteligen betala sina skulder inte var endast tillfällig

20. Frågan blir då om Swemaint borde ha känt till att det förelåg en beaktansvärd risk för att Intercontainer inte inom en godtagbar tid kunde förväntas få en så förbättrad ekonomi att bolaget rätteligen skulle kunna betala sina skulder.

21. Swemaint var på det klara med att Intercontainer hade likviditetsproblem. Intercontainer hade även tidigare regelmässigt varit i dröjsmål med betalningar till Swemaint. Flera kontakter om dröjsmålen hade förevarit under år 2012. Utvecklingen under början av december kan således inte sägas i någon högre grad avvika från tidigare rådande förhållanden.

22. Betalningsdröjsmålen blev något längre under hela hösten 2012. Emellertid ger utredningen vid handen att branschen vid den här tiden präglades av dålig lönsamhet och att en stor andel av Swemaints kunder regelmässigt var i dröjsmål med sina betalningar. Att längden på Intercontainers dröjsmål ökade något andra halvåret 2012 kan därför inte i sig anses vara ägnat att väcka misstankar om att Intercontainers betalningssvårigheter inte endast var tillfälliga.

23. Till det sagda kommer att det i kreditupplysningen inte heller fanns någon uppgift om ett skuldsaldo hos Kronofogden som gav anledning till sådana misstankar. Vid de kontakter som förekom i samband med arbetsstoppet i december 2012 lämnade Intercontainers verkställande direktör även besked om att bolaget hade en stark ägare som var villig att tillskjuta medel om det skulle uppstå problem.

24. Visserligen måste uppgifter om företagets förväntade utveckling från gäldenären eller dess företrädare bedömas med försiktighet. De uppgifter som lämnades angående utsikterna till aktieägartillskott får emellertid visst stöd i den kreditupplysning som Swemaint inhämtade. Av den framgår nämligen att Intercontainer hade erhållit aktieägartillskott både åren 2010 och 2011.

25. Huruvida förhoppningarna om lönsamhet eller tillskott hos Intercontainer var orealistiska, och att bolaget därmed underskattat omfattningen av det kapitaltillskott som skulle komma att krävas, var något som Swemaint inte kände till. Det kan inte – mot bakgrund av vad som fram-

kommit om Swemaints kännedom om omständigheterna – krävas att bolaget skulle gå vidare och närmare undersöka den saken.

26. Slutligen kan noteras att Swemaint mot bakgrund av de betalningar som hade gjorts och de kontakter som förekom mellan parterna hävde arbetsstoppet den 17 december 2012 och därefter utförde arbete som vanligt igen. Swemaint införde åter stopp att utföra arbeten åt Intercontainer först den 1 februari 2013 efter det att Intercontainer begärt att fakturor skulle skickas till ett annat bolag, till vilket vagnarna avseende Sundsvallslinjen hade sålts. Det var också första gången Swemaint fick kännedom om att Intercontainer hade sålt den linjen. Dessa omständigheter talar också för att Swemaint uppfattade de tidigare betalningssvårigheterna som endast tillfälliga.

27. Det nu anförda medför att omständigheterna inte är sådana att Swemaint när betalningarna mottogs borde ha känt till att det förelåg en beaktansvärd risk för att Intercontainer inte inom en godtagbar tid kunde förväntas få en så förbättrad ekonomi att bolaget rätteligen skulle kunna betala sina skulder.

Slutsatser

28. Det anförda innebär att frågan i målet bör besvaras så att Swemaint inte, vid tidpunkten för någon av de aktuella betalningarna, borde ha känt till Intercontainers insolvens. Vid den angivna bedömningen saknas skäl för Högsta domstolen att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt.

Rättegångskostnader

29. Med den utgång målet fått i Högsta domstolen ska konkursboet ersätta Swemaint för dess rättegångskostnad.

30. Swemaint har yrkat ersättning för sin rättegångskostnad i Högsta domstolen med 235 000 kr avseende ombudsarvode. Konkursboet har vitsordat ett belopp om 195 000 kr som skäligt i och för sig. Det yrkade ombudsarvodet får med hänsyn till målets art och omfattning anses skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad, Svante O. Johansson (referent), Stefan Johansson och Mari Heidenborg
Föredragande justitiesekreterare: Anna Tikkanen